

Ånd og dynamit i (u)skøn forening

Knud Simon Christensen

Det dialogiske princip er afgørende for at opnå
'den lille fred' og for at skabe den store i
Mellemøsten

Kalman Yaron: **Geistige Welten – Aufsätze aus vierzig Jahren.** Peter Lang GmbH – *Europäischer Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main 2006, 320 s.*

Den jødiske stat er uden betydning, hvis ikke den bringer menneskeheden et vigtigt budskab.

Således citerer Kalman Yaron sin længst afdøde læremester Martin Buber i en række foredrag og artikler, som er udgivet af Peter Lang Videnskabeligt Forlag i Tyskland, og hvori han samler erfaringer, indsigter og viden vundet igennem 40 år i et af menneskehedens brændpunkter.

Helt tilbage i 1920'erne ved den 12. Zionistkongres udkastede Martin Buber den dristige tanke, som i flere år var officiel politik, at zionisterne skulle indgå i en ægte alliance med den arabiske verden og skabe en fø-

deration af mellemøstlige stater. Han anså den kulturelle forskellighed for at være en rigdom. Ja, han hævdede, at det er i forskelligheden og den gensidige accept at vi hjælper hinanden til at finde vor egen identitet. Vi er så at sige hinandens fødselshjælpere. For araberne og jøderne i det daværende Palæstina anså han et folkefællesskab i et fælles hjemland for at være den rigtige løsning. Tankerne fængede hos deltagerne i zionistkongressen og blev accepteret som rettesnor for den fremtidige udvikling. Men de blev afvist af den arabiske verden.

Da nazismen viste sit hæslige ansigt og udelukkede alle jøder i det tyske rige fra højere uddannelse, stiftede Buber sammen med nogle få andre jøder et center for jødisk voksenundervisning i Tyskland for at styrke jødernes moral i den aldeles umulige situation. I flere år rejste

han land og rige rundt for at få undervisningen til at fungere. Indtil en masse SS'ere en dag trængte ind i et auditorium, hvor han forelæste, og chikanerede hans forelæsning.

Det var et vink med en vognstang, og han valgte sammen med sin hustru at slå sig ned i Israel. Her fortsatte han utrætteligt at kæmpe for arabernes rettigheder på det, som han kalder Bibelens profetiske budskab om agtelse for den åndelige dimension i tilværelsen, hengivenhed for sandheden og stræben efter retfærdighed.

Den hebraiske bibel er vores største udfordring, sagde han. Hvad den har at sige os, og hvad vi ingen andre steder møder med samme styrke, er at der findes sandhed og løgn, og at være menneske ligger deri at beslutte sig for sandheden og mod løggen, – at der findes ret og uret, og at menneskets vel afhænger af, at det vælger ret og forkaster uret, – og at det betyder ødelæggelse, hvis vi skelner mellem områder i tilværelsen, hvor modsætningen mellem sandhed og løgn, ret og uret, gælder, og andre områder, hvor den ikke gælder – så man mennesker imellem skulle øve retfærdighed, men at uretfærdighed er tilladt, ja, endog påbudt i forholdet mellem folkeslagene.

Fordrivelse og indvandring

Buber, som var opvokset på et gods i det daværende østrig-ungarske

Ukraine, blev voldsomt inspireret af den religiøsitet og folkelighed, som han lærte at kende blandt landarbejderne på sin bedstefars gods, hvor han lærte den chassidiske vækkelse blandt Østeuropas jøder at kende, og hvor han blev betaget af deres fortællinger, som han besluttede at tolke og genfortælle.

Det var lykkedes ham inden rejsen til Palæstina at vinde et par generationer af assimilerede jøder til at vende tilbage til jødedommen og Zion på en uortodoks vis, idet han hele tiden pegede på dynamisk jødisk religiøsitet i modsætning til forstenet jødisk religion. Buber, som aldrig kunne finde på at sætte sin fod i en synagoge, tøvede ikke med at citere profeten Zekiel: “Kast jeres overtrædelser bort, skab jer et nyt hjerte og en ny ånd!”

Martin Buber fik brug for al sin pædagogiske sans og indsigt, da han i 1938 kom til Palæstina, og ikke mindst, da han ti år senere befandt sig midt i den heksekedel, som var resultatet af arabernes afslag på at følge FN's deling af landet og den efterfølgende krig, hvor jøderne til gengæld satte sig på store områder, som ikke var blevet dem tildelt af FN. Det blev starten på Israel som selvstændigt land. Men det blev også starten på en flytningekatastrofe for de palæstinensiske arabere, som af deres egne ledere blev opmuntret til at flygte. De blev hjulpet godt på vej af jøderne, som frygtede en for stor koncentration af arabere i det

område, som skulle være deres.

Det var her, der kunne have været brug for et nyt hjerte og en ny ånd for alle parter. Den jødiske befolkning i det selvstændige Israel beløb sig i 1948 til 600.000. Mere end seks tusinde jøder mistede livet i uafhængighedskrigen. Godt 700.000 palæstinensere tog flugten, medens 160.000 valgte at blive. 350 arabiske landsbyer blev jævnet med jorden og er aldrig siden blevet bygget op igen. Også kun ganske få nye arabiske landsbyer har fået lov til at blive bygget. Antallet af jøder er i mellemtiden vokset til seks millioner, og palæstinenserne er blevet til syv millioner.

En bølge af jødiske flygtninge søgte efter krigen deres hjem i den nye stat Israel. Af dem var mere end halvdelen jøder fra muslimske lande. Det var en gigantisk opgave at indoptage de mange nye israelere, som ofte var nedbrudte på sjæl og legeme. Martin Buber, som var blevet professor ved Det Hebraiske Universitet i Jerusalem, skulle få brug for alle sine organisatoriske og voksenpædagogiske erfaringer, da han tog initiativ til en voksenundervisning, som han altid hævdede var stærkt inspireret af Grundtvig og den danske folkehøjskole, og som skulle hjælpe den brogede skare af nyindvandrere til at assimilere sig i deres nye tilværelse. Kalman Yaron blev leder af hele dette voksenundervisningsprogram.

Men Kalman Yaron ønskede ikke

kun at tage sig af sine landsmænd og trosfæller. Tiden var inde til at bygge broer. Han henvendte sig til priorinden for Sionssøstrenes kloster på Via Dolorosa i det gamle Jerusalem, og hun var villig til på stedet at åbne dørene for en ulpan – en slags lynkursus, hvor jøder kunne lære arabisktalende palæstinensere hebraisk, og palæstinensere kunne lære jøder arabisk.

Det blev en kæmpesucces, som fortsætter den dag i dag. Man nøjedes ikke med at lære hinandens sprog, men kom også sammen og fejrede hinandens fester, og for en stund fik man lejlighed til at lægge krigens traumer bag sig og se verden gennem modpartens øjne. Det var for mange en fantastisk oplevelse.

Ortodoks indflydelse

Sionssøstrenes kloster ligger, hvor Antoniaborgen lå på Jesu tid. Da lokaliteterne blev for små til at rumme de mange aktiviteter, flyttede ulpanen ud til større omgivelser i Det Hebraiske Universitet på Scopus-bjerget. Siden starten i 1967 har omkring 20.000 deltaget i ulpanundervisningen. Kalman Yaron har modtaget en række priser og hædersbevisninger for sin indsats for fred og for arabisk-jødisk forståelse. Det vigtigste for ham og hans familie er imidlertid de personlige venskaber og den dialogforståelse, som er spiret frem i årenes løb, og tilkendegivel-

ser fra tidligere elever om en dybtgående nyorientering af deres tilværelse takket være ulpanfællesskabet.

Imidlertid er der fortsat kolossale spændinger i det israelske samfund. Virkeliggørelsen af utopien om ét land med to folkeslag i skøn forening synes ofte at rykke længere bort end nogensinde. Kibbutzterne spillede en hovedrolle i grundlæggelsen af staten Israel. Men efterhånden som det tynder ud i pionerernes rækker, har idealismen tendens til at blegne en smule.

Drabet på Yitzhak Rabin, nedslagningen af bedende muslimer i Makpelahulen i Hebron, fanatikeres forsøg på at sprænge al-Aqsa moskeen i luften for at fremskynde Messias ankomst, tilstedeværelsen af en kvart million ufaglærte gæstearbejdere, alt sammen bidrager til at få Israel til at fremstå som et Babelstårn, hvor Holocaust-traumet synes at være det eneste, der virkeligt binder sammen.

Ligesom de radikale i lange tider har styret dansk politik som loddet på vægtskålen, således har Israel de ortodokse haredis, hvis unge mænd slipper for militærtjeneste for at foretage livslange Torah-studier, og som sigter mod at få afviklet den israelske retsstat for at få genindført Moseloven. Det er de ortodokses rabbiner-ret, der afgør, hvem der er jøde. De udøver en afgørende indflydelse på Israels udenrigspolitik. Det lykkes dem ved at udnytte deres

midterposition i det politiske spektrum og ved at presse de andre til det yderste. Som vetoindehavere og tredje største gruppe i det israelske parlament Knesset udøver de monopolagtig indflydelse på Israels politiske liv.

Mange danskere tror uden tvivl, at zionismen er en særlig jødisk art nationalisme og dermed måske ikke så meget bedre end alle andre slags nationalisme. Denne opfattelse er ikke dækkende. Zionismen er langt snarere en renæssancebevægelse inden for det jødiske folk.

For Theodor Herzl, den ungarskfødte advokat og journalist, som grundlagde bevægelsen i 1897, var det af største betydning at sikre et hjemland for jøderne. Buber derimod tror ikke på, at det jødiske folk vil rejse sig uden ved en gennemgribende åndelig fornyelse. Han ser forholdet til araberne som en væsensbestanddel af denne fornyelse. Menneskehedens krise hænger sammen med en tabt tillid til mennesket og en tabt tro på Gud. Vi har skabt en massekultur uden indhold. Men menneskets billede kan reddes ved, at vi vender os til Bibelens absolutte værdier.

Buber – dialogens fortaler og filosof – holdt fast ved, at Gud taler til os. Så er det op til os at lytte.

Knud Simon Christensen er freelance journalist